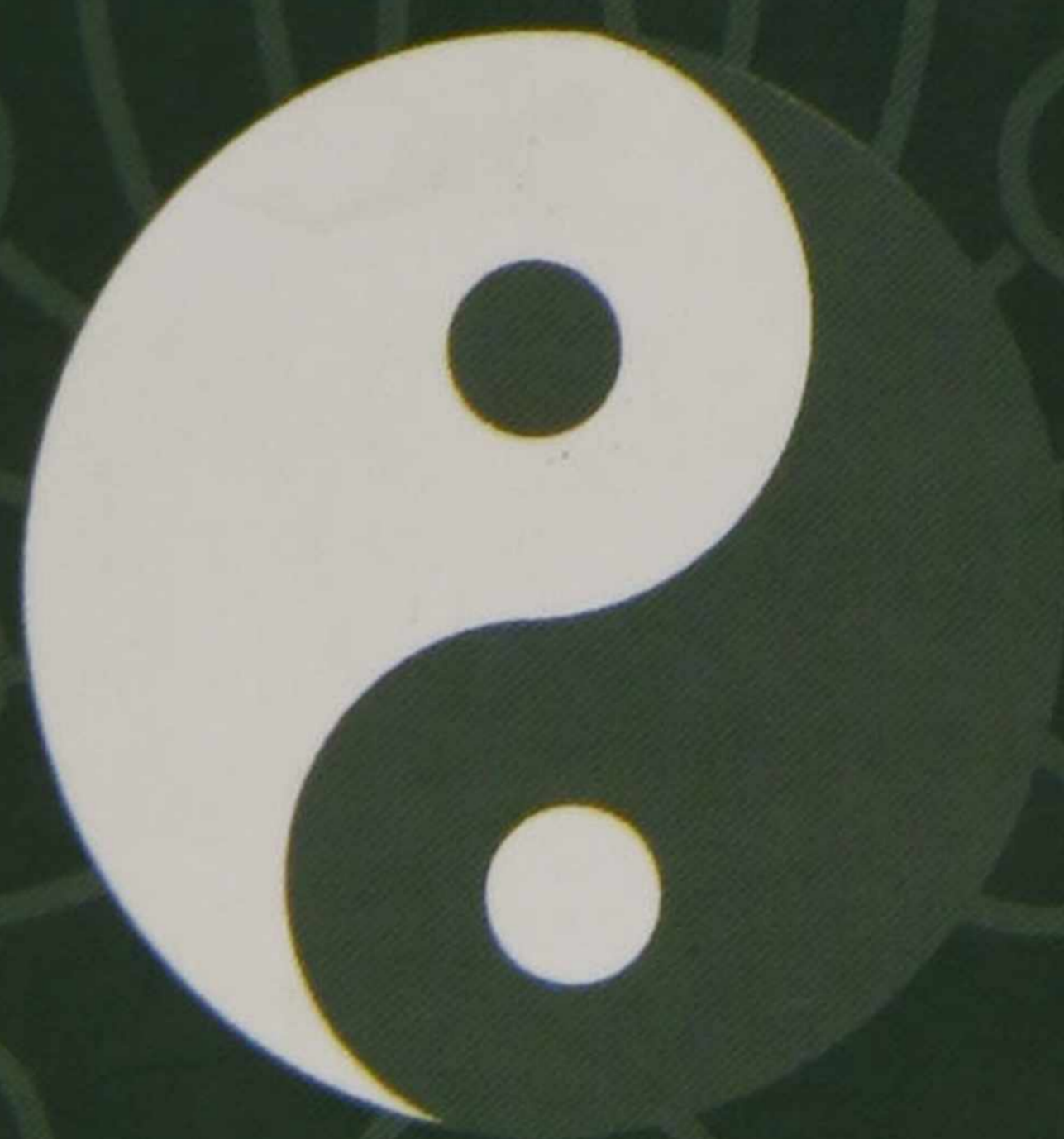

TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y HÀ NỘI
KHOA Y HỌC CỔ TRUYỀN

THUỐC DÂN GỘ

CÁCH SỬ DỤNG
VÀ MỘT SỐ
BÀI THUỐC HIỆU NGHIỆM

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y HÀ NỘI
KHOA Y HỌC CỔ TRUYỀN

THUỐC ĐÔNG Y

CÁCH SỬ DỤNG VÀ MỘT SỐ

BÀI THUỐC HIỆU NGHIỆM

(Tái bản lần thứ nhất có sửa chữa và bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2006

Biên soạn

GS. TRẦN THÚY

BS. CKII. LÊ THỊ HỒNG HOA

LỜI NÓI ĐẦU

Trong lịch sử y học cổ truyền dân tộc Việt Nam Tuệ Tĩnh, Hải Thượng Lãn Ông và nhiều danh y ở nước ta cũng như một số nước phương Đông đã để lại hàng vạn bài thuốc trong đó có những bài thuốc Nam và những bài thuốc Bắc. Để phục vụ cho công tác đào tạo ngày càng mở rộng, chúng tôi mạnh dạn tập hợp và biên soạn một số bài thuốc theo cách phân loại của cổ xưa và ngày nay, những bài thuốc này xây dựng trên cơ sở lý luận của Y học cổ truyền hoặc theo kinh nghiệm dân gian nhưng đã được sử dụng nhiều năm và mỗi bài thuốc đều có sự phân tích ý nghĩa và sự phối hợp của nó trong phương pháp chữa bệnh. Cuốn sách này nằm trong bộ sách giáo trình Đông y lần đầu tiên được tách ra thành một tập riêng, đã xuất bản lần đầu tiên năm 2002 và đã được nhiều bạn đọc quan tâm. Với yêu cầu của nhiều độc giả cuốn sách lại được tái bản và chỉnh lý hoàn thiện, chính xác hơn. Tập thể tác giả rất mong các bạn đọc, đặc biệt là các anh chị em học viên, sinh viên khi sử dụng sẽ tiếp tục đóng góp ý kiến để cuốn sách này ngày càng có ý nghĩa trong sự nghiệp chăm sóc sức khỏe nhân dân.

Hà Nội 8 - 2006

BỘ MÔN DƯỢC HỌC CỔ TRUYỀN

KHOA Y HỌC CỔ TRUYỀN - ĐẠI HỌC Y HÀ NỘI

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Lời nói đầu	1
Khảo sát liều lượng thuốc cổ phương	11
Chương I: Phương pháp chẩn đoán bệnh của Y học cổ truyền	15
Chương II: Phương pháp chữa bệnh của Y học cổ truyền	23
Chương III: Phương pháp kê đơn thuốc Y học cổ truyền	37
Chương IV: Phân loại bài thuốc Y học cổ truyền	46
Chương V: Các dạng thuốc Y học cổ truyền và cách sử dụng	50
Chương VI: Một số thuốc chế sẵn và bài thuốc hạch tâm	56
Chương VII: Bài thuốc giải biểu	69
I. Tân ôn giải biểu	70
II. Tân lương giải biểu	80
III. Tư âm giải biểu	86
IV. Trợ dương giải biểu	88
V. Lý khí giải biểu	92
VI. Hóa ẩm giải biểu	93
VII. Thấu chẩn giải biểu	95
Chương VIII: Bài thuốc dưỡng thổ	99
I. Cách gây nôn chữa thực chứng	100
II. Các gây nôn chữa hư chứng	104
Chương IX: Bài thuốc tả hạ	105
I. Hàn hạ	106
II. Ôn hạ	117
III. Nhuận hạ	120
IV. Công bổ kiêm trị	125
Chương X: Bài thuốc hòa giải	130
I. Hòa giải thiếu dương	130
II. Điều hòa can tỳ	134
III. Điều hòa trường vị	137
IV. Các phép khác	140
Chương XI: Bài thuốc biểu lý song giải	144
I. Giải biểu công lý	145
II. Giải biểu thanh lý	148
III. Giải biểu ôn lý	151

Chương XII:	Bài thuốc thanh nhiệt tả hỏa	154
	I. Thanh nhiệt ở khí phận	155
	II. Thanh dinh lương huyết	159
	III. Thanh cả khí huyết	162
	IV. Tả hỏa giải độc	163
	V. Thanh nhiệt ở tạng phủ	166
	VI. Thanh hư nhiệt	179
Chương XIII:	Bài thuốc khử thử	184
	I. Thanh thử	184
	II. Khử thử giải biểu	186
	III. Thanh thử lợi thấp	187
	IV. Thanh thử ích khí	189
Chương XIV:	Bài thuốc khai khiếu thông quan	191
	I. Lương khai	191
	II. Ôn khai	202
Chương XV:	Bài thuốc ôn lý hồi dương	206
	I. Ôn trung khu hàn	206
	II. Hồi dương cứu nghịch	212
	III. Các phép khác	223
Chương XVI:	Bài thuốc tiêu đạo hóa tích	230
	I. Tiêu thực đạo trệ	231
	II. Tiêu bĩ hóa tích	237
Chương XVII:	Bài thuốc bổ ích	246
	I. Bổ khí	247
	II. Bổ huyết	256
	III. Bổ cả khí huyết	262
	IV. Bổ âm	265
	V. Bổ dương	277
Chương XVIII:	Bài thuốc trọng trấn an thần	283
Chương XIX:	Bài thuốc cố sáp	289
	I. Liễm hãn cố biểu	289
	II. Liễm phế chỉ ho	290
	III. Sáp trường cố thoát	291
	IV. Sáp tinh chỉ di	295
	V. Cố băng chỉ đái	298

Chương XX:	Bài thuốc lý khí	301
	I. Hành khí	301
	II. Giáng khí	312
Chương XXI:	Bài thuốc lý huyết	320
	I. Hoạt huyết khử ứ	320
	II. Chỉ huyết	332
Chương XXII:	Bài thuốc trị phong	341
	I. Sơ tán ngoại phong	341
	II. Dẹp nội phong	354
Chương XXIII:	Bài thuốc trừ thấp	362
	I. Táo thấp hóa trọc	363
	II. Thanh nhiệt lợi thấp	366
	III. Lợi thủy hóa thấp	376
	IV. Ôn hóa thủy thấp	381
	V. Tiêu tán thấp tà	385
Chương XXIV:	Bài thuốc nhuận táo	389
	I. Khinh tuyên nhuận táo	389
	II. Can hàn tư nhuận	394
Chương XXV:	Bài thuốc trừ đờm	401
	I. Táo thấp hóa đờm	401
	II. Nhuận táo hóa đờm	405
	III. Thanh nhiệt hóa đờm	406
	IV. Trừ hàn hóa đờm	410
	V. Khu phong hóa đờm	412
	VI. Các bài thuốc chữa đờm khác	414
Chương XXVI:	Bài thuốc khu trùng	416
Chương XXVII:	Bài thuốc chữa ung dương	425
	A. <i>Ngoại dương</i>	425
	I. Bài chữa dương chứng	427
	II. Bài chữa âm chứng	435
	B. <i>Nội ung</i>	437

Chương XXVIII. Lời bàn về các bài thuốc	442
1. Ma hoàng thang	442
2. Đại thanh long thang	443
3. Việt tỳ thang	444
4. Quế chi thang	444
5. Ma hoàng hạnh nhân cam thảo thạch cao thang	445
6. Ma hoàng phụ tử tế tân thang	446
7. Bại độc tán - Cửu vị khương hoạt thang	447
8. Tiểu thanh long thang	447
9. Thăng ma cát cánh thang	448
10. Qua đế tán	449
11. Đại thừa khí thang	449
12. Thập táo thang	450
13. Chu sa hoàn	450
14. Ôn tỳ thang	451
15. Tam vật bị cấp hoàn	451
16. Ma tử nhân hoàn	452
17. Tiểu sài hồ thang	452
18. Tiêu giao tán	453
19. Ngũ tả tâm thang	453
20. Hoàng liên thang	454
21. Đạt nguyên ẩm	455
22. Phòng phong thông thánh tán	455
23. Cát căn hoàng cầm hoàng liên thang	455
24. Tam hoàng thạch cao thang	456
25. Bạch hổ thang	456
26. Trúc diệp thạch cao thang	457
27. Chi tử sị thang	458
28. Tê giác địa hoàng thang	459
29. Thanh ôn bại độc ẩm	459
30. Đạo xích tán	459
31. Long đởm tả can thang	460
32. Tả kim hoàn	460